

Naročnina:

Amerika \$1.50 celo leto, 75c pol leta.
Europa \$2.00 celo leto, \$1 pol leta.

Subscription Rates:

United States and Canada, \$1.50
a year, 75c half a year. Foreign
countries \$2 a year, \$1 half a year.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

LIST ZA INTERES
DELAVSKEGA RABOTNIKA

THIS PAPER IS DEVOTED
TO THE INTERESTS OF THE
WORKING CLASS.

Štev. 18. (No. 18)

Chicago, Ill., 14. januarja 1908.

Leto III. (Vol. III)

Dela in kruha brezposelnim!

Tužna je slika, katero nam razstavlja dan za dnem delavski položaj.

Tisoče in tisoče delavcev po stopa brez dela po ulicah ameriških mest, okrog tvornice, delavnic in rudnikov. Tisoče in tisoče zdravih žilavih rok čaka nestrpno, kdaj se oglasi parna piščal v tvornici, pri rudniku, ki bo klical brezposelne na delo.

Kdaj bo to? Kdaj se odpre delo s polnim parom? Kaj čakajo delodajalci? To so pač vprašanja, ki polnijo skrbipolno glavo vsakega brezposleca. Mučna vprašanja so to, kajti od nikoder ni jasnega odgovora; prizadeti ne morejo odgovoriti, a oni, ki so zakrivali to gospodarsko mizerijo, ki so delavce oporili kruha, — oni molčijo. Obljubuje se pač, toda prazne obljube ne morejo nasititi lačnega delavca. Kapitalisti, kateri so iztlačili iz proletarcev milijone, lahko pasejo svoje truhle in čakajo, toda čakati ne more brezposelnih delavcev.

Nekaj je torej treba storiti. Dela je treba, pozitivnega dela, da se najde brezposelnim pot do zaslužka in kruha. Brezposelni delavci v Cincinnati, O., so mi no teden zahtevali od mestne uprave, da se jim najde delo pri ljudskih napravah in bili so uslišani. Tega sredstva bi se morali oprijeti delavci tudi drugod. Zanimarjene ceste, ulice, parki, vodovodi, javna in mestna poslopja so skoro v vsakem mestu. Povsod bi se našlo dela za brezposelnih delavcev, kateri bi trajalo začasno dokler se ne vrnejo boljši časi. Zastonja izkušnja nas uči, da vsako mesto tega ne stori zadovoljno, zato jih je pa treba prisiliti. Pred maso imajo mestne avtoritete respekt, ki izvira največ iz strahu. Ako se torej združijo brezposelni in demonstrirajo polnoštevilni, nedvomno bodo želi uspeh.

To je za sedaj edina pot. Ne prosimo, temveč zahtevamo energično, da se nam preskrbi delo in kruh!

Merodajni faktorji v mestnih upravah, v državnih upravah in končno v Washingtonu, kateri so z malimi prikupili delavskemu ljudstvu, ali bolje rečeno, kateri so z bogatimi obljubami prevarili delavce, da so jih z svojimi glasovi posadili h krmlom. Ti faktorji bi morali videti, če prve dni gospodarske mizerije, da trpi vsled krize največji del prebivalstva — proletarijat. Ali ta prenasočena in rejena gospoda je slepa in gluha, kadar se gre za take stvari. Drugače je, kadar je profit v nevarnosti. Poglejte samo kako ji pripadljiva washingtonska vlada z milijoni dolarjev na pomoč bančnim spekulantom, ko jim je pretil pogin prve dni krize. Tako vlada skrbi za bogatino — za kapitaliste! Tako skrbi za profit! Zdaj pa, ko preti beda in pogin delavcem — ko se gre za življenje, ima naša vlada samo "simpatije" do brezposelnih (tajnik Taft) — družega nič.

Skrb za izboljšanje položaja zavisi torej od delavcev samih. Armada brezposelnih mora v akcijo. Svaka sila do vremena! Stradati in poginjati sredi očite vsega bogatstva, bogastva in pri vsakem delu, katero vsled zločinov kapitalistov počiva povsod naokoli, je način blaznosti. Kapitalistična vlada, bodisi mestna, okrajna, državna ali zvezna, mora nemudoma storiti najpotrebnejše korake za omejitv brezposelnosti, ali kaj pa sama sebi pripisuje morebitne — posledice.

Dela in kruha brezposelnim! Tisoči in tisoči proletarcev, kateri so proizvedli Rockefellerjeve, Morganove, Harrimanove, Armourjeve in Marshal Field-ove milijone, zahtevajo glasno in energično dela in kruha! Dela je dovolj! Čemu čakate vi gospod, darji rudnikov, tvornice in mašin! Čemu tišcite krivično pridobljena bogastva pred bednimi in lačnimi!

Dela in kruha brezposelnim!

Naprej, sodrug! Vedno naprej!
Socializem je alarm za postavne tavove in roparje.

Armada brezposelnih je armada mislecev. Misli jih je naučila kriza.

"Glas Svobode" pravi, da smo anarhisti. Prav! Ljubši so nam tudi anarhisti, kakor pa socialci Kondatove vrste.

Marsikteri delavce bodo drugače misli pri prihodnjih volitvah, kar je pred štirimi leti. Spomin na sedanje "počitnice" bo en glas več za socialiste.

Povejte mi samo en zakon, kateri je bil predložen in uveljavljen v korist delavstva! Ali so kdaj sužnjedreči naredili zakon v interese svojih sužnjev?

Delavci so lahko brez kapitalistov, dočim kapitalisti ne morejo biti brez delavcev. Ali ni torej čas, da delavci obračunajo s kapitalisti?

Noben človek ne goljufa drugače, kakor za profit; noben človek ne odobrava goljufije drugače, kakor za profit. Profit je fundament vsakega zločina in zločin bo eksistiral tako dolgo, dokler bode profit-sistem.

Človeška družba je podobna panju čebel. Produktivni stanovi in proletarski sploh so čebele, ktere letajo od zore do mraka in nosijo med. Kapitalisti so pa trote, kteri posrkajo med, brez da bi kaj delali in se trudili zanj. Prosta troti!

Zvezna armada in mornarica hirata na pomanjkanju moštva. Lepodoneč iniserati niti ustna agitacija agentov ne more privabiti dovolj kandidatov za militarizem. Znamenje časa! Mladeniči si raje iščejo drugača kruha, kakor pa službe morilec. Vse počasi bodo sprevideli proletarci, da kopljejo sami sebi grob, ko v srmatnih uniformah streljajo na svoje brate na komando onih, kteri enako izkoriščajo ubijalce in ubite.

United States Steel Corporation ali jeklarski trust naznanja, da njega čisti dobiček v l. 1907 znaša 160 milijonov dolarjev. Izvzemši bosse in druge uradnike imel je trust 200,000 vpolnecev. To pomenja, da je izprešal trust iz vsakega delavca \$800. Ta svota, za katero je oropal kapitalizem delavca, je šla za dividend: od vodenih delnic. Tako je pod kapitalizmom. Pod socializmom bi teh \$800 šlo delavcu, ki koplje rudo, kuri plavže in dela v jeklarnah.

Ali misliš, da je Roosevelt, kteri je privolil, da smejo krožiti "Clearing House" bankovei in poslal zvezne čete v Goldfield, da z bajoneti in svinčem prisilijo rudarje vzeti ta denar, ali misliš, da je on sprejel svojo plačo v tem denarju? Ne! Roosevelt in vsa njegova administracija je dobila nove žolte zlatnike iz zvezne blaginje. Za mezne sužnje je dober "serip", a politične parasite se mora plačati s čistim zlatom.

Dandanes imamo dve vrsti tramping (potepuhov): bogate in revne. Bogati tramp je milijonar in reven tramp je navadni brezdelni siromak, kteri zastojn trka na vrata prvega. Bogati tramp naredi revne tramping. Na vsakih 30,000 revnih trampov je en milijonar; živi in redi se na stroške prvih. Reven tramp je zaničevan, proklinjan, preganjan in z mašinerijo vseh postav bi ga radi iztrebili raz površja zemlje. Naobratno je bogati tramp čistan, spoštovan in hvaležen; nazovejo ga finančnega Napoleona, genija, razumnega moža, sol človeške družbe itd. Da ne bo torej revnih trampov, treba je najprvo uničiti bogate trampinge.

Od blizo in daleč

"Železnice imajo večji profit z dvocentno ceno na miljo, kakor so pa imeli s trilentno." Tako je rekel glavni pravdnik za državo Missouri, Hadley, v svojem govoru dne 11. jan. v St. Louisu.

Vojni tajnik Taft, reprezentant naše kapitalistične vlade, je imel 11. t. m. govor v Peoples Forumu v New Yorku. Govoril je seveda o krizi in brezposelnosti. Med besedami ga pa vpraša nek poslušalec: "Kaj mora storiti človek, ki je brez dela in v denarni stiski?" — "Bog ve! Do takih ljudi imam simpatije." Res je hudo, če človek hoče delati, a se nahaja v takem položaju, dogovoril je tajnik Taft. On ima torej samo simpatije — drugača nič.

Glasi lo nemških socialistov "Vorwärts" poroča iz Berlina, da je velika brezposelnost zavladala tudi v Nemčiji. Na tisoče in tisoče delavcev se bori za zaslužek, a ga ne more dobiti.

Člani dobrotelnega društva "United Charities" v New Yorku so se podučili po svojih poročevalcih, da se nahaja te dni v New Yorku 20,000 stradalajočih otrok. Društvo je takoj storilo potrebne korake, da pomore trpečim sirotam.

August Heinze, kralj bakra in bivši predsednik Mercantile National banke v New Yorku, je bil 8. t. m. obtožen po zvezini veleporoti prestopka bančnih zakonov. Heinze se nahaja pod varščino \$60,000.

V Peoria, Ill., se je te dni organizirala velika kompanija za izdelovanje cigar pod imenom "The Home Cigar Co.", ki ima namen voditi boj proti tobačnemu trustu. Kompanija, v katero se je združilo 138 neodvisnih izdelovalcev cigar iz Illinoisa, Indiane, Ohio, Missourija in Iowe, ima en milijon dolarjev glavnice.

PREROKUJE REVOLUCIO.

Dr. Ben Reitman, nazvan po angleških listih "Tramp-socialist", kteri se zelo zanima za brezposelnost, zlasti za brezposelne delavce, ktere je spravila od dela kriza, piše je 4. jan. čiliškiemu županu Fred Bussu pismo, v katerem ga opozarja na sedanji skrajno slab delavski položaj v mestu Chicagu. Medu in državna morata skrbeti, — pravi Reitman — da se ogromnemu številu brezposlecev da nekaj začasnega dela, makar bi delajo samo tri ure na dan. Reitmanu se ne dopadejo razni religiozni in dobrotelni zavodi v Chicagu, kteri delo brezposlecev in jim dajejo premočička. Taki zavodi radi prezejo veliko potrebnih oseb.

"Jaz nočem biti prerok" — pravi nadalje Reitman v svojem pismu, ne kričati, niti nočem uvesti samega sebe med revolucionarje, vendar pa rečem z vestjo treznomislkega človeka, ako me to Chicagu ne odponore bednemu položaju s tem, da začasno vposli brezposlece pri kteremsihodi mestnem delu in jim tako da nekaj zaslužka, tedaj doživi mesto v prihodnjih treh mesecih izgrede, upor — revolucija. Imeli bomo anarhijo, ako mesto ne stori potrebnih korakov že danes."

Na pomoč vdovam in sirotam umorjenih premogarjev!

V Pittsburgu, Pa., se je ustanovil pomožni odbor, kteri ima namen skrbeti za vdove in otroke ponesrečenih premogarjev v Darr premogokopu. V to svrhu se imajo nabirati prostovoljni darovi v pomožni sklad, iz kterega se bo delila primerna podpora prej omenjenim prizadetim družinam.

SODRUGI, ZAPOMNITE SI: NAŠE NAJBOLJE OROŽJE PROTI KAPITALIZMU, JE SOCIALISTIČNO ČASOPISJE. IN "PROLETAREC" JE JEDEN TEH.

Privatna bogastvo je tatvina.

Sodrug! Pripravljajte se za vodilno agitacijo!

Socializacija človeške družbe pomeni operacijo po dolgi mučni bolezni.

Proletarci, spominjajte se "Proletarca" v družbah, zabavnih večerih in na veseliceh.

Zapomnite si pri vsakem "buketu" premoga, kterega vržete v peč, da kurite z mesom in krvjo onih 22,840 premogarjev, ki so bili zadnjih sedemdeset let umorjeni v premogovih jantah.

Petnajst milijonov delavcev na še republike nima niti enega edinega zastopnika v kongresu. Dvanajst tisoč bankirjev in petdeset tisoč advokatov ima pa vsaj zastopnike, kar jih je v kongresu, snatu iz kabinetov. Ni čude torej, da delavci in farmerji tako napredujejo!

Delavci, ki prolivajo vse in najboljše stvari na svetu — za druge, a sam je lačen in raztrgan, je podoben onemu človeku, ki je preplaval čisto vodo zato, da se je na drugem bregu napil — umazane mlake. Ali razumete, kaj se to pravi?

Delegati mirovne konference v Haagu so zborovali 127 dni; imeli so 317 bankotov, kteri so stali \$523,000. Skratka: mirovna konference stane razne države preko tri milijone dolarjev. In kaj je storila dobrega konference? Absolutno nič! Bil je navaden internacionalni "bumospjal", kterega so imeli vsi člani, ali razne stroške bedakov.

Kaj bodo socialisti naredili s kapitalisti, ko dobe vlado v svoje roke? To vprašanje nam večkrat prileti na ušesa. Odgovor je lahek: nič. Kapitalisti bodo živeli na tem, kar bodo proizvedli. Kajti brez produktivnega dela ne bo jela.

Delavci, vrženi iz dela v republikanski Pennsylvaniji in v demokratičnem Missouriju čutijo eno in isto grenkost praznega železa. Ne republikanska niti demokratična Missouriju čutijo, od druge. Delavci v Pennsylvaniji, Missouriju in povsod drugod? Kako bi se sam zdelo, ko bi bili vi gospodari svojega dela? Kako mora priti do tega? Glasujte za socialiste.

Zakon v državi West Virginia prepoveduje dečkom izpod štirinajst let delo v premogokopih. Kako se lastniki premogokopov dirže tega zakona, dokazuje dejstvo, ko so po zadnji katastrofi v Monongahui prinesli na površje truplice malega komaj trinajstletnega dečka. Vprašamo torej, ali ni za kapitaliste res nobenega zakona? Pred sodišče z njimi in v ječo, če je še kaj pravice na svetu!!

Mat Jones govornica na ljudskem shodu v So. Chicagu.

"The Trades & Labor Assembly" v South Chicagu priredi ljudski shod v sredo večer dne 15. januarja v Union Headquarters dvojn. 224-92. cesta. So. Chicago, Ill., v prid Steve Adamsa, sodno obtoženega člana Western Federation of Miners. Mr. A. Michaw, predsednik "The Trades & Labor Assembly", bo predsedoval shodu in mati Jones, nemotna agitatorica za delavski razred, bode glavni govornik. — Njeno razkritje zločinskega postopanja organiziranih kapitalistov proti ameriškim delavcem povsod ogorči poslušalce in jih razvname za odpor. Dolžnost delavcev je sedaj, da pridejo na pomoč Steve Adamsu, kterega skušajo lastniki rudnikov uničiti na podlagi izmišljenih obtožb.

Vedna paznost je cena svobode. Vsak delavec v South Chicagu in okolici je dolžan priti na ta shod. Vstopnina je prost. Vsi dobrodošli! Pridite in demonstrijate proti lastnikom rudnikov na Zapadu, da si ne bodo upali uničiti nedolžnih ljudi.

Delo in delavci.

Splošni položaj.

Splošni delavski položaj v Združenih državah se ni niti za picelo izboljšal. Brezposelnost je ista, kakor je bila v decembru po izbruhu gospodarske krize. Res je, da so zaposlile nekatere jeklarne in druge železarske tvornice v Pennsylvaniji, kure so dale ti točernim delavcem zaslužka, a istodobno je odpuščenih po drugih državah, zlasti na Zapadu, na tisoče in tisoče delavskih trpinov, ki so nadomestili prve v armadi brezposelnih. Malone vsako mesto v Združenih državah ima brezposlece; nekatere mesta jih imajo celo na stotine in tisoče. Niso pa vsi ti delavci prizadeti oni stavbojski delavci in drugi izvrševalci dela na planem, ki ne morejo delati radi slabega vremena in zime.

Časi brezposelnosti so najvidnejše zrcalo v tem, da so ljudske prenočevalne hiše po vseh mestih prenapolnjene siromakov, kar se ni godilo še leta in leta. "Free lunch" (prost prigrizek po gostilnah) trpi; deljenje kruha po dobrotelnih osebah in društvih je še nekaj vsakdanjega. Četj takozvani trampov se moreže v dnevom, nezadovoljnost narašča in državni faktorji ter kapitalisti se po pravici boja — kritičnih čni. Poročila kapitalističnega časopisa, da bo po Novem letu povsod "zamonilo", so bila bluff; in tudi v sedanjih poročilih kapitalističnih listov (tudi slovenskih) o delavskem položaju ni nič drugega kot žalostne novice.

139.000 brezposelnih v Chicagu. Zadnji teden se je šele posrečilo podati gotovim statistikom natančno število brezposelnih delavcev (strokovnih in navadnih), ki gobjujejo po ulicah in okoli tvornice, delavnice prodajalnice itd svetovnega mesta Chicaga. Število je ogromno in skoraj neverjetno: 139.950. To število je datirano z 10. januarjem. Všteti so strokovni (mizarji, cigarerji, nakuparji, stavbarji, krojači, tiskarji, brozavničarji, konduktorji in motormani cestnih železnic, kleriki, književodje, stenografi, voznički itd.) in navadni delavci, alidnarji, kteri je na tisoče in tisoče in ktere primajo za delo bodisi v tvornicah ali na prostem.

160.000 v New Yorku. Osemdeset odbor združenih delavskih unij v New Yorku poroča, da je po skrbnem računu v tem mestu 160.000 brezposelnih delavcev vseh strok.

Odpuščenje delavcev. Illinois Central železnica je odslavila na svojih progah 4000 delavcev deloma radi gospodarske krize deloma pa tudi vsled tega, ker je vsled zime postalo delo na prostem nemogoče.

V Evelethu, Minn., je odpuščenih v nekaterih rudnikih železne rude skoro polovica delavcev.

V Park City, Utah, so zaprli rudnike. Okrog 1000 rudarjev je izgubilo delo.

Sodky Coal Co. je ustavila delo v svojih premogokopih, 16 milj od Chattanooga, Tenn., in odpustila 800 premogarjev.

Foložaj v Glencoe, O., in bližini. V premogokopih v Glencoe, O., rismo čutili krize do Novega leta. Od tega časa delamo pa samo vsak drugi dan in ne zaslužimo več, kakor po \$2. Govorijo se tudi, da se bo delalo samo dva dni v tednu.

Železarske fabrike v Bellwood, W. Va., počivajo že nad tri mesece. V teh fabrikah je delalo do 3000 delavcev. V Bellaire, O., in okolici tudi počiva delo v železarskih fabrikah.

Pri ostalih premogokopih v Ohio se čuti že dalj časa kriza. (I. Enne Ziemberger.)

Prame kare — govori o krizi. Najbolji dokaz gospodarske mizerije v deželi so nešteti tovorni vagoni, kteri počivajo — prazni — v nedolžnih vrstah na železniških izgoibališčih v Chicagu in drugod. Kare, ktere so leto za leto domovale in odvezale farmarske pridloke, industrijske izdelke, premog, drva, žirino in meso

se jim tudi še ni posrečila. Polovica zveznih vojakov, kteri so na povelje kapitlilstov in Roosevelta patrolirali v Goldfieldu, je že odšla.

Položaj v državi Utah. Po državi Utah so nastopili zelo slabi časi za delavce. Takoj v začetku finančnega poloma je prenehalo z delom več rudokopov, a z novim letom so pa ustavili delo v največjih rudokopih, kakor n. pr. v Park City in drugod. V "dolini slanega jezera" (Salt Lake Valley), kjer se nahajajo rudopolnice, so iste večinoma prenehale poslovati; ostale, ktere še poslujejo, so pa zmanjšale število delavcev. V teh rudopolnicah je delo okrog 1000 Slovencev. Na tisoče delavcev v državi Utah je brez dela in kruha. — (M. Žugelj).

Znižanje plače. Vinogradnikom v Vina, Cal., kjer se nahajajo največji vinogradi v Ameriki, so lastniki vinogradov znižali plačo vsakega zaposleda minoli mesec. Sedanja plača vinogradnikov je \$1.35 na dan. Delavci se ne morejo odpo-moči, kajti v tem kraju se nahaja na stotine brezposlecev, ki komaj čakajo na kako delo in so pri volji delati tudi za najmanjša plačo.

KRIZA.

Chicago Great Western železnica je pod sodnijskim oskrbnikom, kteri je postavljen 9. jan. Oskrbovka so zahtevali delničarji te železnice.

Dnevno kapitalistično časopisje spet trosi bombastične novice o grozni vojni med Japonci in Združenimi državami. Japonci bi mobilizirajo vojne čete; drugi zopet govore, da nameravajo Japonci nenadno napasti bro-dovje Zdr. držav, ktero je na pacifičnem morju itd. Večkrat smo že naglašali in tudi danes naglašamo: še tega nam je treba! Po krizi naj pride vojna — in delavsko ljudstvo bo oblagodarjeno z vsemi dobrotami!

— Odkar je gospodarska kriza se hudo delstva rapidno množe v Chicagu. Jožetu Koščku je Ljud-devit Unieek, mlad fant kakih 21 let star doma iz Stopke fare pri Novem Mestu, ukradel zlato uro in verižico, Lojzetu Novini pa \$2. potom jo pa popihlal, da se ne ve kam.

— Španski kralj Alfonzek je podpisal dekret, s kterim se začasno odvzame večidel ustavnih zjamčenj mestu Barcelona. V tem mestu je namreč glavni stan anarhistov in mesto je polno bomb ter peklenških strojev. In Alfonso hoče ugnati anarhiste s tem, da mestu jemlje ustavno zjamčenja.

Šest milijonov funtov raznega živja, kakor mesa, moke, krumpirja, masha, riža itd. je odvrženo za moštvo zvezne mornarice, ktera kroži po pacifičnem oceanu. Spričo takih dejstev imamo krizo in brezposelnost lanko s par let. Le pomislite! Taki ogromni množini živeža vrči v železnilizirana, ki niti na mornarje ne koristijo proletarijatu. Ali ne bi bilo bolje, ko bi ta živež imeli delavci, ki so ga pridelali, a pomnožili naj bi si s produktivnim delom služili svoj kruh? Socialisti so za to.

Telesna sužnost je odvisna od sužnjih misli. Človek, ki misli podaniško in veruje, da morajo biti gospodje in hlapci, tak človek je ponižen suženj in pripravljn hlapčevati vsakomur, kdor ga hoče izrabiti. In to velja tudi v naši razredni borbi. Dokler bodo delavci podaniško sužnjških misli, tako dolgo bodo tudi na telesu sužnji kapitalizma. Revolucionirajte torej svoj duh; oslobodite svoje misli iz okovov, ki vam branijo misliti več nego vam dovolijo oni, ki vas izkoriščajo do morda; zavedajte se, da ste pred vsem ljudje z enakimi pravicami do vsega semeljskega bogastva — in mezne sužnosti bode kmalo konec.

